

AURORA LANDSKAP AS
Landskapsarkitekt MNLA Anita Veiseth

FORM I ETNISK LANDSKAP

FINNMARK

Olaus Magnus

SAMETINGET

Stein Halvorsen AS / Grindaker AS

TANA SAMESKOLE

Barneskole

BREILIA SKOLE

Barne- og ungdomsskole

BOTANISK HAGE
Barcelona

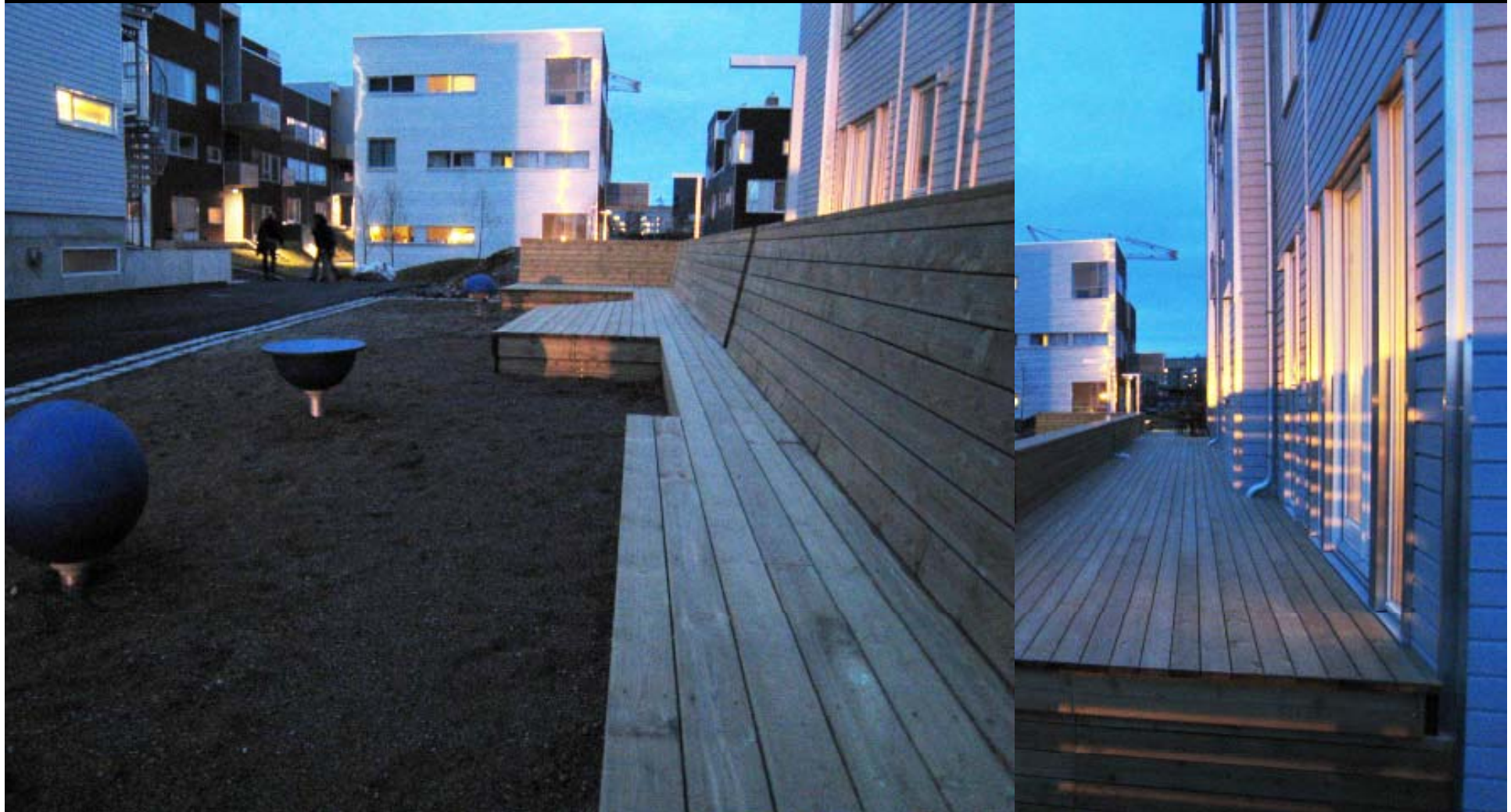
TUNGENESET Nasjonale Turistveger
AURORA LANDSKAP AS / CODE AS

STRANDKANTEN TROMSØ

70 ° N arkitektur AS / AURORA LANDSKAP AS

STRANDKANTEN TROMSØ

70 ° N arkitektur AS / AURORA LANDSKAP AS

FRI SIKT

Initiativ i is & snø & lys

www.fri-sikt.no

KAUTOKEINO FILMFESTIVAL

Mørketid

SOLVINKEL
Midnattsol

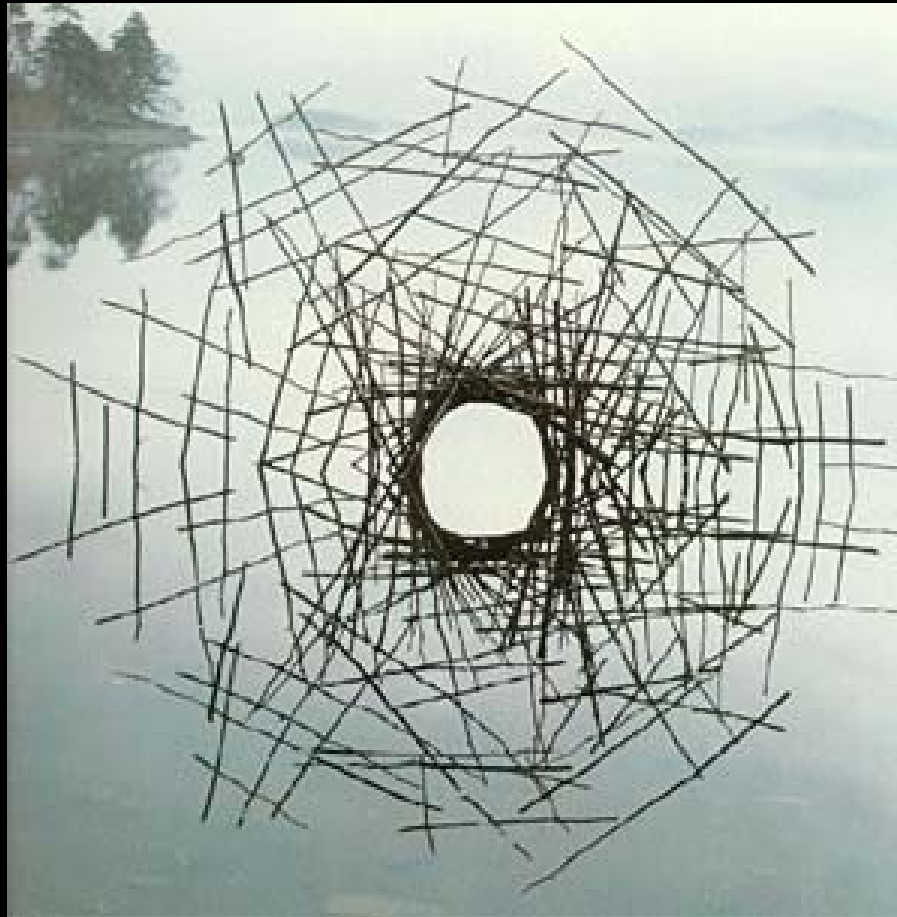
SOLVINKEL

Midnattsol

KVALITETER OG FORUTSETNINGER

Inspirasjon fra naturen

UKJENT LANDSKAP

Hvem tilhører landskapet ? Hvem hører til i landskapet ?

Bestemmer man dette selv eller er det noe som bestemmes av andre ?

Hvem er vi ?

Finnmark er et fylke med lange tradisjoner for immigrasjon fra andre deler av Norge og Nordkalotten. Dette tok seg opp fra 1600-tallet, med en hovedtyngde på 1800-tallet, i forbindelse med industrialisering og utvandring til Amerika.

Finnmarks befolkning er satt sammen av hovedsakelig tre (3) befolkningsgrupper; norsk, samisk og kvensk/finsk. En kan av navn også se en del innvandring fra Sverige og Russland.

De tre folkegruppene har i dag ulik formell status og tilknytning i det landskapet som egentlig omfatter hele Nordkalotten, på tvers av eksisterende landegrenser.

I nær historisk tid, fra 2.verdenskrig og fram til i dag, har det vært stor mobilitet av mennesker på intern flytting, og inn og ut av fylket.

Finnmark har mange mennesker som er født i dette landskapet, men som ikke har bodd her i voksen alder. Fylket har også mange innflyttere som kom hit som nyutdannete, og som har bodd her hele sitt voksne liv. Dette gir en del spennende utgangspunkt for å snakke om tilhørighet, og hva dette både juridisk og følelsesmessig dypest sett er snakk om.

Forutsetninger for form ?

Hvordan gi form i et landskap hvor flere folkegrupper hører til ?

Historisk sett har de tre folkegruppene hatt sine ulike bygningstradisjoner, både når det gjelder form og materialbruk. Hvor stor del av denne tradisjonen som defineres av naturgrunnet, og hvor mye som er autonome kulturuttrykk kan være vanskelig å si noe absolutt om. Hvordan formforbilder utveksles mellom ulike folkegrupper er et stort forskningsfelt som jeg ikke skal bevege meg inn på. Det vi ser er at områder med strenge klimatiske betingelser gjør det nødvendig å holde et sterkt fokus på funksjonalitet og nødvendighet. Ressursene må kunne brukes direkte uten unødvendig bearbeiding. Nomadiske samfunn stiller dessuten krav til flyttbarhet og fleksible løsninger.

Hvordan forme og bygge i et slikt landskap i moderne tid ? For å starte en diskusjon om dette ønsker jeg å definere begrepet **kulturell identitet**. Til forskjell for begrepet etnisitet åpner det opp for en kombinasjon av etnisk tilhørighet, språk og fødested.

Hvordan definere et barn som er født i Finnmark av foreldre med slekt på Sørlandet, som vokser opp med kun samisk språklige venner, og som føler seg fremmed blant etnisk norske ?

Vi arbeidet på midten av 90-tallet med Sameskolen i Tana; her var oppbygning om kulturell identitet tydelig formulert. Ett år seinere startet vi med Seida barne- og ungdomsskole, dette også i Tana. På denne skolen var det hovedsakelig norskspråklige elever. Vi jobbet med det som en "vanlig" norsk skole fordi vi oppfattet at dette var oppgaven. Brukergruppen var aldri helt fornøyd, men det var vanskelig å få formulert hva misnøyen bestod i. I det siste brukermøtet ble det antydning at de kanskje ønsket noe mer i retning av det Sameskolen hadde fått til.

Jeg reagerte med å si at vi kanskje burde ha jobbet med utvikling av **kulturell identitet** som en viktig problemstilling. Brukergruppen reagerte med stor lettelse, som de også ga uttrykk for – de levde i et landskap hvor etniske grupper stod mot hverandre. De følte at de ikke ønsket å tvinges til å velge mellom samisk, finsk eller norsk – de ønsket en mulighet til å kunne definere ett eget ståsted.

Jeg har kommet fram til at **diskusjonen** er vesentlig, både i forhold oppdragsgiver – og i formprosessen. Å jobbe i team er en viktig forutsetning for å lykkes med å kombinere komplisert informasjon og se nye muligheter.

Formforbilder vi velger å bruke i mange sammenhenger er **sirkelen**; utover å være en arketypisk grunnform, og noe som kjennetegner den samiske byggeskikken, er det en uendelig mengde punkter med samme avstand fra et senterpunkt.

Det gir referanser til leirbålet, livets sirkel og gjentakelse. Det gir også et godt utgangspunkt for deltagelse og demokratibygging; i en sirkel sitter alle med ansiktet vendt mot ett sentralt sted, og i samme avstand til dette stedet.

En annen inspirasjon er det jeg vil kalle **organisk minimalisme**. Av de viktigste forbildene her vil jeg nevne Botanisk Hage i Barcelona. Med **organisk minimalisme** mener jeg å bruke **landskapet** som inspirasjon; linjeføringen, teksturen, fargene. Landskapet omslutter alle og diskriminerer ikke; det åpner seg for den som ser. Samtidig må inspirasjonen også her analyseres – før en endelig syntese åpenbarer seg. Minimalisme i denne sammenhengen refererer til å våge å bruke få virkemidler for å kunne være tydelig på de valgene som er gjort.

En direkte kopiering av landskapet er etter mitt syn relativt uinteressant, og ofte umulig i de sammenhenger hvor vi hentes inn.

Sosiale møteplasser er et annet sentralt element i formgivningen av moderne landskap. Her jobber vi i stor grad med utgangspunkt i både sirkelen og organisk minimalisme. Vi leker oss med overdimensjonerte former og størrelser for å bringe fram andre måter å sitte og omgås andre på; få voksne til å oppføre seg mer lekent i det offentlige uterom. Vi ønsker også å se på f.eks sitteplasser som en del av landskapet; slik en ville satt seg ned ute i terrenget.

Klimapåvirkning – dette er problemstillinger det er drøftet og forsket mye innenfor; min holdning er at dette krever robuste løsninger. Det henger i hovedsak sammen med orientering og eksponering for klima; det må tas tydelige grep for å unngå uheldige situasjoner. Men hvorfor se på klima kun som et problem? Det føles mer

konstruktivt å se det som en kvalitet; når snøen blåses gjennom landskapet skapes nye former og andre viskes bort.

Det er en fantastisk opplevelse å stå midt i et snøfokk og oppleve hvor sterke naturkreftene virkelig er. Tøft klima er virkeligheten i alle byer og tettsteder i Finnmark. De siste årene er man begynt å se på snø og is som en ressurs, og det bygges midlertidige landskap av is og snø som lyssettes og inngår i festivaler og teateroppsetninger.

Midnattsol og mørketid – solvinkelen er en medspiller som må behandles med respekt. I mars og september gir solen ekstremt lange skygger som forandrer landskapet, og gir andre forutsetninger for mennesker til å oppholde seg utendørs. De fleste kjenner til midnattsol og mørketid, men få utenfor fylket kjenner til dramatikken mellom disse ytterpunktene. Når dagen blir til natt i løpet av 3 måneder skal det noe til for kroppen å følge med. Det er et enormt driv i denne syklusen, og er man først blitt vant til den oppleves en jevnere rytme som begivenhetsløs.

Midnattsolen gjør annen belysning av landskapet unødvendig, og kan få lange rekker av veglys til å se litt fortapte ut...! Men igjen; lysets syklus åpner også for muligheter til å leke med solvinkler og tydeliggjøre denne kvaliteten.

Mange i Finnmark ønsker utsikt mot nord; der ligger midnattsolen.

Konklusjon:

Mitt Finnmark består av utallige kombinasjoner av kulturer, erfaringer, ønsker og behov. Å gå inn i dette krever åpenhet og ydmykhet; en vil veldig raskt stoppes av sine egne begrensninger og forutinntatte meninger. En viss grad av basiskunnskap vil alltid være nødvendig, men en kan komme langt med å stille spørsmål til ulike aktører og åpne for innspill fra flere interessegrupper.

Prosessene kan være formelle og faglig orientert, men ofte er de uformelle og personlige. Oppgaven blir å kunne veie og vurdere den informasjonen vi får inn. Dersom vi ikke tar dette seriøst kan vi bomme fullstendig på oppgaven; ofte er problemstillinger rundt kulturell identitet underkommunisert, det kan være vage spor og vanskelig å være konkret.

Slik jeg ser må en kombinasjon av de kulturer som har satt spor her danne grunnlag for en moderne form - som ligger et sted vi ikke kjenner helt i dag. Kjærligheten til landskapet; kvaliteter og forutsetninger som ligger her gir spennende muligheter og utfordringer for den som leter.

Alta 2009-09-23

Senior landskapsarkitekt MNLA Anita Veiseth